

samtidig udføre en komparativ analyse mellem fem forskellige nationer, alt sammen under et specifikt barndomshistorisk og metodisk kritisk perspektiv. Man må have stor respekt for, at forfatterne faktisk har kastet sig ud i opgaven!

Jeg ærgrer mig dog over de mangler ved bogen, jeg her har trukket frem. Emnet er godt, aktuelt og set fra min historieopfattelse yderst vigtigt og spændende. Det er et ambitiøst mål, forfatterne har sat sig – fem lande i 100 år. Der er ikke noget at sige til, at alle lande ikke kan få hver sin store luns af lagkagen, og at ikke alle emner kan behandles lige grundigt. Brede forskningsprojekter med mange deltagere kan ikke altid formidles så egalt, som forskerne selv og læserne kunne ønske sig. Men når disse vilkår, som alle historikere vel kender til, er taget i betragtning, står det stadig tilbage, at prioriteringerne i emnevalg og vægtingen af landene, samt den ikke hver gang lige stringente og engagerende formidling af stoffet, desværre forhindrer bogen i at være helt vellykket. Netop ambitionen om at fremstille historien i monografiform, med et eksplicit »vi« som forfatterstemme, fremhæver bogens uegale fremtoning på en anden måde, end hvis der var valgt en form for antologiudgivelse med enkeltforfatteres klart adskilte artikler.

Til gengæld udgør bogen nu som monografi en referenceramme for fremtidig forskning inden for emnet, fordi den rent faktisk vover forsøget med den helt store ramme for komparation og kronologi. Endelig er det positivt, at den bruger interessen for velfærdsstatens historie til at sætte fokus på den endnu forskningsmæssigt set relativt oversete befolkningsgruppe: børnene.

Anne Katrine Gjerløff

AJA HØY-NIELSEN: Tuberkulose som folkesygdom, 1900-1962 – indsats og omkostninger. Esbjerg Byhistoriske Arkiv, 2011. 254 s. 275 kr.

Man gør sig vel altid nogle forhåndstanker om, hvad den bog, man skal læse, handler om. Titlen forventes at være rimeligt dækkende for indholdet. Men en gang imellem opstår et misforhold mellem forfatterens (og måske forlagets) forståelse af et emne eller en titel og læserens. Sådan er det med denne bog. Den er nemlig ikke primært en fortælling om bekæmpelse af tuberkulose på nationalt eller internationalt plan, men først og fremmest en beskrivelse af Spangsbjerg Sanatorium, et tuberkulosesanatorium i Esbjerg, og en hyldest til sanatoriets overlæger og plejepersonale. Bogen har således et markant indslag af

lokalhistorie, som man ikke kan gætte ud fra titlen. Ikke at der er noget galt med den lokale eller partikulære historie, eller ligefrem mikrohistorien, der tværtimod ofte kan give indsigter og konkrete eksempler, som føjer et menneskeligt perspektiv til makrohistorien. I dette tilfælde har begejstringen for detaljerne dog taget overhånd.

Udgangspunktet for bogen er den sygeplejeuddannede forfatters arbejdsrelaterede tilknytning til Spangsbjerg, som medførte en interesse for institutionens fortid som tuberkulosesanatorium og -hospital og dernæst for tuberkulosepatienternes behandling og sociale stigmatisering. Høy-Nielsen har således tidligere været medudgiver af et jubilæumsskrift om Spangsbjerg og har skrevet artikler om tuberkulosens historie. Uden at have læst disse værker er det min fornemmelse, at det nye i den her anmeldte bog er indsamling og brug af interviews med tidligere tuberkulosepatienter og måske en mere systematisk gennemgang af Spangsbjergs omfattende arkiv. Ideen med at supplere den kronologiske historie med individbaserede cases er rigtig fin og lykkes også et langt stykke hen ad vejen. Ej heller er der tvivl om, at det store arkivmateriale udgør en guldgrube. Forfatteren er dog ikke nået til at sætte arkivmaterialet ind i en sammenhæng, som rækker ud over institutionens historie. Samtidig har hun flere steder ladet sig fascinere af detaljer, som – i forhold til det emne, bogen burde behandle ud fra titlen – er mindre vedkommende. Hvis man skar ind til benet, stadig med det hovedsigte at belyse tuberkulosebekæmpelsen i Danmark i det 20. århundrede, kunne bogens fortælling afvikles inden for rammen af en stor artikel.

Det er imidlertid ikke kun et spørgsmål om pladsøkonomi. Min største anke mod det lokalhistoriske perspektivs dominerende rolle er, at det hindrer en ordentlig inddragelse af nogle af de vigtigste vinkler og aktører i tuberkulosebekæmpelsens historie. Bogen antyder flere meget interessante perspektiver, men de udfoldes ikke, enten fordi de ikke passer ind i den fortrinsvis kronologiske beskrivelse af Spangsbjergs historie, eller fordi forfatteren ikke har øje for dem. Efter læsningen står det ikke klart, om Spangsbjerg er repræsentativ for tuberkulosesanatorierne; præcis hvilken rolle den såkaldte Nationalforening og statsforvaltningen spillede for den danske tuberkulosebekæmpelse; og om eller hvordan den danske historie adskiller sig fra kampen mod tuberkulose i andre lande.

Den medicinske udvikling, som dog var central for den succesfulde nedkæmpelse af sygdommen, står også svagt og mest som en bihistorie; fx nævnes indsatsen på Statens Serum Institut kun en passant, selvom

forskningen dér fik afgørende betydning, også internationalt. Selvom forfatteren ønsker at fremhæve den sociale stigmatisering af tuberkulosepatienterne, er dette emne desværre heller ikke analyseret systematisk, men udelukkende præsenteret gennem interviewbrudstykker, der formodes at tale for sig selv. Historierne er rørende og sørgelige, men giver ikke ved egen kraft en tilstrækkeligt bred belysning. En eller anden grad af sammenligning med andre epidemiske sygdomme og tilføjelse af internationalt perspektiv havde nok været fordelagtig.

Hvordan tuberkulosebekæmpelsen spillede sammen med udviklingen af den danske velfærdstat og de ændrede tankegange i staten om social understøttelse og forsorg er et emne af særlig interesse, men berøres kun perifert. Det samme gælder de sociale problemer for de mange tuberkuloseramte grønlændere, som i 1950'erne blev behandlet i Danmark: Hvad gjorde de, når de ikke kunne genoptage deres erhverv efter endt behandling, eller dårlige boligforhold medførte tilbagefald? Påtog Danmark sig som kolonimagt sit ansvar, og i givet fald hvordan? På samme måde tænker jeg på, om den rutinemæssige sterilisation af svært tuberkuloseramte kvinder (for at undgå at graviditet skulle forringe deres helbred så meget, at de døde) var så uproblematisk som det fremgår af bogen – ikke mindst med tanke på, at de syge kvinder ofte tilhørte samfundets bund. Det er svært ikke at få tanker om, at sterilisationerne – bevidst eller ubevidst – havde eugeniske overtoner.

Hvis man er interesseret i at dykke ned i et tuberkulosesanatoriums både omskiftelige og sørgmodige hverdagsliv eller i konkrete cases om tuberkuløse danskere og deres problemer med liv og sygdom, så er Høy-Nielsens bog anbefalelsesværdig. Det samme gælder, hvis man vil have et heltebillede af et progressivt sundhedsvæsen bekræftet. Men som helstøbt historisk fortælling om tuberkulose som folkesygdom i forrige århundrede rammer bogen ikke plet.

Anita Kildebæk Nielsen

PER BOJE, MARIANNE ROSTGAARD & MOGENS RÜDIGER: Handelspolitikken som kampplads under Den Kolde Krig. Aalborg Universitetsforlag 2012. 424 s. 299 kr.

Det er på flere måder en overraskelsesernes bog, de tre Aalborg-historikere (to nuværende og en tidligere) har udgivet om efterkrigsårenes handelspolitik. Til en start er det nok mindre overraskende, at emnet, trods titlens bredde, ikke omhandler andet end dansk handelspolitik mod Øst, og at vi endda kun ser på den første del af Den kolde Krig